

Socialdepartementet

Remissyttrande Ett samordnat vaccinationsarbete - för effektivare hantering av kommande vacciner

S2024/00096

Sammanfattning

Region Norrbotten delar bilden att det finns ett behov av ett förbättrat samordnat vaccinationsarbete i Sverige.

Nationella vaccinationsprogram är en av de viktigaste insatserna för god och jämlik hälsa i befolkningen. Här ser regionen en stor risk för ojämlikhet om ansvaret för all riskgruppsvaccination som inte uppfyller kravet på minskad smittspridning i befolkningen uteslutande läggs på regionerna. Vaccin utanför nationella program kommer att bli dyrare och därmed innebära stor budgetpåverkan. Regionerna kommer att få svårigheter med att införa regionala kostnadsfria vaccinationsprogram. Detta kan innebära att personer med sämre socioekonomisk situation kommer att vaccinera sig i mindre utsträckning.

Regionen ifrågasätter också om det verkligen är rimligt att just effekt på smittspridning och smittvägen ska vara så avgörande, utan anser att kriterierna för vilka vaccinationer som ska kunna inkluderas i nationella program bör utgå från den samlade sjukdomsburden. Inklusionskriterier bör definieras så att även riskgruppsvaccination och vaccination mot sjukdomar som inte smittar mellan människor skulle kunna inkluderas.

Region Norrbotten delar uppfattningen att det finns ett stort behov av förbättrade möjligheter till övervakning och uppföljning av givna vaccinationer. Ett utökat vaccinationsregister, som omfattar såväl nationella som regionala program och även pandemivaccinationer, är ett steg i rätt riktning. Det finns behov av vaccinationsregister som kunde omfatta alla givna vaccinationer och där data skulle vara tillgängliga för både invånaren och för hälso- och sjukvården.

Regionen finner det rimligt att vaccinationer som enbart syftar till att skydda ett mindre antal individer som på en individuell nivå har en ökad risk, exempelvis resevaccination eller vaccination i samband med vissa sjukdomstillstånd, faller under individens eget eller hälso- och sjukvårdens ansvar och inte inkluderas i nationella program.

Regionen håller med om den ingående beskrivningen av utvecklingsprocessen (pipeline) för alla kommande vacciner som är under utveckling och hur man

relaterar detta till kriterier för framtida nationell finansiering, men vill betona att det kommer många och allt kostsammare vacciner som kommer att belasta regionernas ansträngda ekonomi. Här medför utredningens förslag behov av förbättrade uppföljningsmöjligheter och förtydligat finansieringsansvar inför ställningstaganden till framtida vaccinationsprogram.

Slutligen efterlyser regionen en tydlig beskrivning om hur samordningen av vaccinationsarbetet ska ske. En konkret plan för ett samordnat vaccinationsarbete är en förutsättning för att utredningens övriga förslag ska kunna genomföras och möjligen något som borde utredas separat.

Region Norrbottens synpunkter

Nedan lämnar regionen mer detaljerade synpunkter på förslag i utredningen.

16.1 Definition och mål för nationella vaccinationsprogram regleras i lag

Region Norrbotten stödjer utredningens förslag om tydligare definitioner och mål för nationella vaccinationsprogram, men ifrågasätter om det verkligen är rimligt att just effekt på smittspridning och smittvägen ska vara så avgörande utan anser att kriterierna för vilka vaccinationer som ska kunna inkluderas i nationella program bör utgå från den samlade sjukdomsbördan. Riskgruppsvaccination och vaccination mot sjukdomar som inte smittar mellan människor bör kunna ingå i de nationella vaccinationsprogrammen.

16.2 Förutsättningar för nationella vaccinationsprogram kan tas bort och 16.4 Kriterierna för nationella vaccinationsprogram utvecklas

Region Norrbotten finner utredningens definition av ”medicinsk effekt på sjukdomsbördan” problematisk. Vaccination av breda riskgrupper för influensa eller covid-19 har endast måttligt påverkat smittspridningen i samhället. Det är regionens åsikt att denna typ av vaccination ändå kan anses ha en ”medicinsk effekt på sjukdomsbördan i ett brett samhällsperspektiv”, eftersom allvarlig sjukdom, komplikationer och död förebyggs hos stora grupper i befolkningen. Dessutom gör en sådan tolkning att vaccinationer för sjukdomar som inte sprids mellan människor, som stelkramp, bältros och TBE, aldrig kan omfattas av nationella vaccinationsprogram, oavsett sjukdomsburda eller utbredning. Inte heller eventuella nya vektorburna sjukdomar, som sprids via exempelvis myggor eller fästingar, skulle kunna inkluderas, trots att sannolikheten för att sådana sjukdomar uppstår eller får ändrad utbredning ökar i takt med klimatförändringarna.

Regionen ifrågasätter om det verkligen är rimligt att just effekt på smittspridning och smittvägen ska vara så avgörande för att värdera vad som är statens ansvar för invånarna i detta sammanhang.

För de vaccinationer som inte ingår i nationella vaccinationsprogram är det i stället upp till regionerna att besluta om vilka vaccin som ska erbjudas och om någon avgift ska tas ut eller inte. Även om utredningen förordar en ökad samordning kommer detta att göras på olika sätt i olika regioner, varför tillgänglighet och kostnad för invånaren kommer att skilja sig åt.

Mycket talar också för att de nya vaccin som finns eller är på väg ut på marknaden kommer att vara dyrare än dagens programvaccin, dvs innebära stor budgetpåverkan för regionerna. Detta kommer att innebära stora svårigheter för

regionerna att klara av att införa regionala vaccinationsprogram som är avgiftsfria. Då blir det endast de invånare som har råd att själva bekosta egen vaccination som får del av de hälsofördelar som vaccinationen innebär.

Regionen finner det däremot rimligt att vaccinationer som enbart syftar till att skydda ett antal individer som på en individuell nivå har en ökad risk, exempelvis resevaccination eller vaccination i samband med vissa sjukdomstillstånd, faller under individens eget eller hälso- och sjukvårdens ansvar och inte inkluderas i nationella program.

Kriterierna för vilka vaccinationer som ska kunna inkluderas i nationella program bör definieras så att även riskgruppsvaccination och vaccination mot sjukdomar som inte smittar mellan människor skulle kunna inkluderas. Det bör vara den samlade sjukdomsburden tillsammans med de förväntade skyddseffekterna av vaccinationen som ska vara avgörande, i stället för smittväg eller påverkan på smittspridningen. De föreslagna förändringarna av kriterium två (gällande kostnader) och kriterium tre (gällande etisk hållbarhet) har regionen inga invändningar emot.

16.3 Borttagen uppdelning allmänt och särskilt vaccinationsprogram

Region Norrbotten stödjer utredningens förslag om att ta bort uppdelningen i allmänna respektive särskilda vaccinationsprogram. Regionen vill betona att ett nationellt vaccinationsprogram i så fall även ska kunna rikta sig till enbart en riskgrupp, om den samlade bedömningen visar att det är motiverat.

16.5 Nationella vaccinationsprogram när kriterierna inte uppfylls

Regionen stödjer utredningens förslag att det kan finnas situationer då ett nationellt vaccinationsprogram bör kunna införas även om kriterierna inte är uppfyllda.

16.6 – 16.7 Vilka är skyldiga att erbjuda vaccinationer enligt de nationella vaccinationsprogrammen

Region Norrbotten stödjer utredningens slutsats om att ansvaret för vaccinationer i förskoleklass ska flyttas till kommunen eller annan huvudman för elevhälsan.

16.8 Ett samordnat vaccinationsarbete

Region Norrbotten delar utredningens bedömning om att det behövs en utvecklad samverkan mellan regioner och nationella och regionala myndigheter inom vaccinationsområdet och att helt nya strukturer kommer att behöva etableras. Utredningen innehåller dock inget tydligt förslag på hur detta ska lösas. NT-rådet nämns som en möjlig aktör, men det förutsätter i så fall annan kompetens och annat arbetssätt i denna grupp än idag. En konkret plan för ett samordnat vaccinationsarbete är en förutsättning för att utredningens övriga förslag ska kunna genomföras och möjligen något som borde utredas separat.

16.9 Ett tydligare livsloppsperspektiv i våra vaccinationsprogram

Region Norrbotten stödjer utredningens förslag om att nationella vaccinationsprogram ska syfta till att ge ett skydd under hela livet, om det finns behov av det, och att därmed även påfyllnadsdoser ska kunna ingå i ett nationellt vaccinationsprogram.

En förutsättning för att detta ska vara möjligt är ett nationellt vaccinationsregister där alla vaccindoser registreras och där data är åtkomliga för individen själv och för hälso- och sjukvården.

16.11 Bemyndiganden

Region Norrbotten stödjer utredningens förslag om att regeringen ska kunna besluta att en smittsam sjukdom omfattas av ett nationellt vaccinationsprogram trots att kriterierna inte är uppfyllda och att en annan huvudman än huvudregeln ska ha ansvar, om det finns särskilda skäl för det.

Synpunkter på utredningens förslag gällande det nationella vaccinationsregistret

Region Norrbotten anser att det finns ett stort behov av förbättrade möjligheter till övervakning och uppföljning av givna vaccinationer. Ett utökat vaccinationsregister, som omfattar såväl nationella som regionala program och även pandemivaccinationer, är ett steg i rätt riktning.